

**ВПЛИВ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

**ДОРОГАНЬ Л.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ
ДОРОШЕНКО А.П., К.Е.Н., СТАРШИЙ ВИКАДАЧ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

В статті „Вплив ресурсного потенціалу на ефективність господарської діяльності аграрних підприємств” визначено основні складові ефективності сільськогосподарських підприємств та досліджено вплив ключових факторів на результативність аграрного виробництва, акцентовується увага на необхідності комплексного їх дослідження.

The article "Influence of resource potential is on efficiency of economic activity of agrarian enterprises" the main components of efficiency of agricultural enterprises and the influence of key factors on agricultural production efficiency, accented the need for their complex investigation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зростання рівня конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва загалом так і в розрізі окремих чинників необхідна і важлива задача, що стоїть як перед керівництвом держави загалом так і окремих підприємств зокрема. Головною складовою даного процесу є забезпечення поступового зростання рівня ефективності сільськогосподарського виробництва на основі оптимізації основних факторів, що її забезпечують. Результатом даного зростання має стати підвищення прибутковості виробництва сільськогосподарської продукції як в абсолютному вимірі (виробництво валової продукції, зростання розміру чистого прибутку підприємства) так і у відносному (зростання рівня рентабельності виробництва як окремих сільськогосподарських культур так і роботи підприємства загалом).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні, теоретичні та методичні аспекти ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств, розвитку кооперації та процесу становлення інтегрованих формувань організації виробництва досить широко розглянуті в працях В.Я. Амбросова, М.Й. Маліка, В.І. Мацибори, В.Я. Месель–Веселяка, І.Р. Михасюка, О.М. Онищенко, М.В. Калінчика, В.В. Прядка, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, О.В. Ульянченка, Л.В. Яреми.

Виділення невирішених раніше частин проблеми й формулювання цілей статті. Однак певна частина проблем

залишається невирішеною та потребує подальшого дослідження з метою формування ключових напрямів розвитку сільськогосподарських підприємств та забезпечення зростання їх ефективності, розв'язання яких дозволить доповнити теоретичні та методичні основи формування виробничих структур в аграрному секторі та підвищити ефективність їх функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того щоб ефективно використовувати наявні резерви підвищення ефективності виробництва необхідно здійснити чітку класифікацію чинників, що її визначають, та виділити найбільш перспективні з них. Для такого дослідження скористаємося класифікацією згідно з рис. 1.

Таким чином нами було виділено сукупність чинників, що визначають кінцеву результативність виробничо–господарської діяльності підприємства, згідно проведених вище розрахунків на нашу думку основними внутрішніми факторами, що визначають рівень ефективності (прибутковості) сільськогосподарського виробництва є забезпеченість окремих підприємств капіталом, земельними, фінансовими ресурсами та робочою силою.

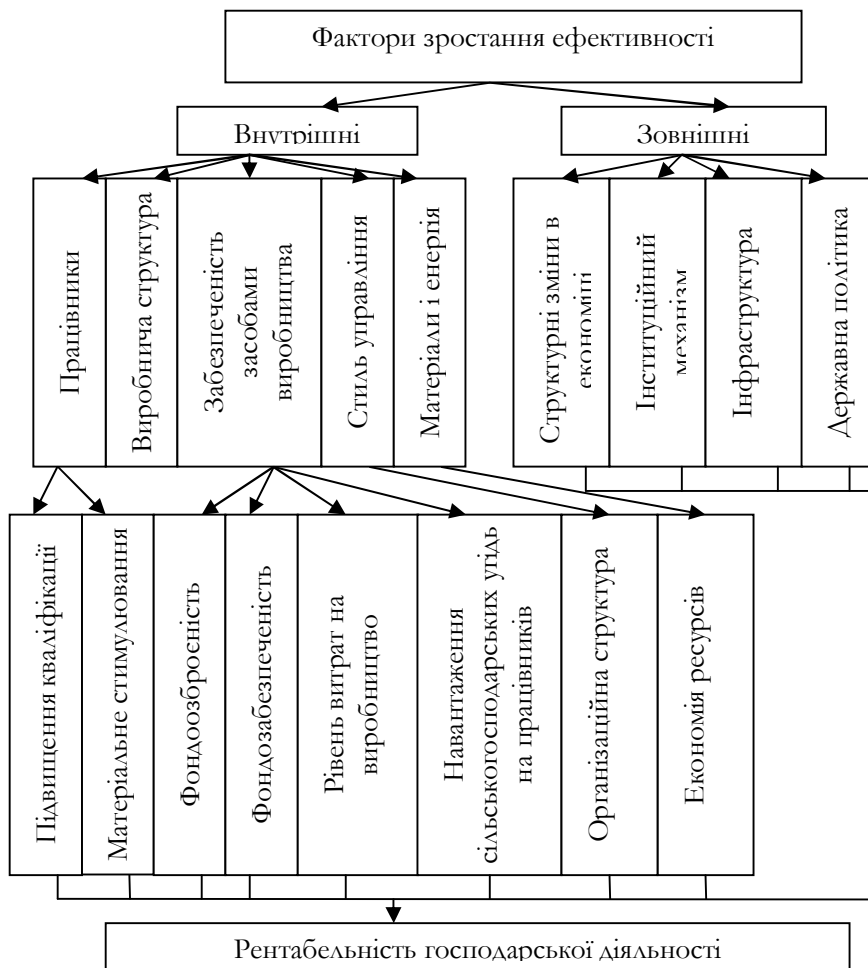

Рис. 1. Фактори зростання ефективності господарської діяльності

Отже для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва необхідне зростання і вищенаведених факторів, що має забезпечити ефект масштабу. Проте абсолютне зростання кожного з цих ресурсів окремо чи разом не є запорукою відповідного зростання результативності господарювання.

Ефект масштабу матиме позитивний вплив тоді коли при абсолютному зростанні виробничих засобів буде забезпечено оптимальне співвідношення між окремими їх складовими. Дані

тенденції та перспективи підтверджують і зарубіжні дані. За прогнозними оцінками, підприємницький сектор з обсягами реалізації понад 100 тис. дол. буде виробляти 95%, з них на фермах понад 500 тис. дол. – 75% всієї сільськогосподарської продукції. У зв'язку з цим в США простежується тенденція до збільшення потужності тракторів, комбайнів, іншої сільськогосподарської техніки.

З ростом концентрації виробництва і зосередження його на крупних фермах буде зменшуватися кількість ферм при збільшенні того їх числа, де зростатимуть доходи від несільськогосподарської (післяуборочна доробка, переробка, торгівля) діяльності.

На думку академіка В.Я. Месель–Веселяка раціональними можуть бути сільськогосподарські підприємства у яких площа землі в обробітку становить 1,6–2,5 тис. га. Господарствам меншого розміру необхідним є створення міжгосподарських об'єднань з метою сумісного використання матеріально–технічних засобів [2, с 14].

Заслуговує на увагу думка М.В. Калінчика, що в умовах знищення матеріально–технічної бази та тваринницьких приміщень колишніх колективних господарств мінімальні розміри підприємств мають становити 4,6–6 тис. га, хоча навіть при таких умовах необхідно протягом наступних 10 років повністю оновити матеріально–технічну базу підприємств [1, с. 45].

Не можна не погодитися з думкою академіка П.Саблука, який вважає, що кінцеві результати виробництва в сільському господарстві формуються в організаційно–технологічному циклі „виробництво–заготівля–переробка–торгівля”. Тому з метою забезпечення справедливого розподілу прибутків є необхідним створення великих інтегрованих структур з повним циклом виробництва [3].

Поряд із забезпеченістю основними ресурсами важливе значення для ефективності діяльності має обсяг понесених затрат на виробництво. Проаналізуємо вплив витрат на 1га сільськогосподарських угідь з метою виявлення можливих резервів зростання результативності господарської діяльності.

Для цього сукупність із 40 господарств з зерновим напрямом виробництва поділимо на п'ять груп за рівнем витрат на 1га сільськогосподарських угідь при вирощуванні зернових культур табл. 1.

Таким чином проведені розрахунки підтверджують зроблені раніше висновки про позитивний вплив витрат на 1га сільськогосподарських угідь на рівень ефективності.

Так підприємства, що входять до четвертої групи з рівнем

витрат від 2092,2 грн. до 2433,5 грн. на гектар зернових мають найвищий рівень валової продукції на 100 га ріллі, чистого прибутку на 100 га ріллі (73,8 тис. грн.) та рентабельності (31,9 %).

Таблиця 1

Залежність ефективності господарської діяльності від рівня витрат на 1га ріллі, грн.

Показники	Групи підприємств за рівнем витрат на 1 га ріллі, грн.				
	1 гр.	2 гр.	3 гр.	4 гр.	5 гр.
	до 1409,7	1409,7–1751	1751–2092,2	2092,2–2433,5	понад 2433,5
Кількість підприємств, од.	8	12	7	7	6
Приходиться с.–г. угідь на 1 підприємство, га	2232,5	2233,5	2966,1	2974,0	1944,8
в т. ч. ріллі, га	2186,1	2128,1	2843,6	2868,9	1821,8
валова продукція по групі	17621	21310,5	36770	37310,4	15137
чистий прибуток по групі	4353,3	8584,3	11700	14813,8	4269,2
Приходиться на 100 га ріллі, тис. грн.					
– валової продукції	100,8	83,4	184,7	185,8	138,5
– чистого прибутку	24,9	33,6	58,8	73,8	39,1
Рентабельність	19,7	20,6	30,7	31,9	14,6

Визначимо характер впливу на ці ж показники ефективності рівня навантаження ріллі на 1 працівника. Рівень навантаження сільськогосподарських угідь на 1 працівника має депо неоднозначний вплив на ефективність на відміну від попереднього показника. Так зі зростанням навантаження сільськогосподарських угідь на 1 працівника до 38 га відбувається зростання рівня рентабельності підприємства, розміру чистого прибутку в розрахунку на 100 га угідь та одночасне виробництва валової продукції на 100 га угідь.

Таблиця 2

Залежність ефективності господарської діяльності від навантаження сільськогосподарських угідь на 1 працівника

Показники	Групи підприємств за рівнем навантаження ріллі на 1 працівника, га.				
	1 гр.	2гр.	3гр.	4гр.	5гр.
	до 18,4	18,4–28,2	28,2–37,9	37,9–47,7	понад 47,7
Кількість підприємств, од.	11	10	8	5	6
Приходиться с.–г. угідь на 1 підприємство, га	2263,2	2945	2379,3	2614	1910,4
в т. ч. ріллі, га	2189,1	2751,5	2274,5	2598	1860,4
валова продукція по групі	38826,8	34682,9	30773,2	11337,5	12528,8
чистий прибуток по групі	12611,1	9795,3	12905,6	8187,8	221,6
Приходиться на 100 га ріллі, тис. грн.					
– валової продукції	161,2	126,1	169,1	87,3	112,2
– чистого прибутку	52,4	35,6	70,9	63,0	2,0
Рентабельність	22,8	20,5	36,1	36,5	1,4

При подальшому зростанні навантаження відбувається зниження рівня рентабельності розміру чистого прибутку. Таким чином збільшуючи навантаження угідь на працівників необхідно дотримуватися певних оптимальних співвідношень, або забезпечити високий рівень механізації, що вплине на рівень витрат на одиницю площі та підтвердить дані отримані в попередній таблиці.

Значна частина витрат підприємств іде на оплату послуг елеваторів за зберігання, відвантаження та післязборочна доробку сільськогосподарських культур. Незважаючи на те, що серед елеваторів існує жорстка конкуренція офіційна вартість за зберігання інколи доходять до 12% зерна, крім цього існує ймовірність „накрутки” ще 5–7% на маніпуляціях із вологістю та класністю прийнятого збіжжя. Отже у розпорядженні елеваторів залишається майже п'ята частина урожаю.

Висновки. Таким чином для зростання ефективності виробництва необхідно максимально повно використовувати весь комплекс як внутрішніх так і зовнішніх чинників. Але при цьому необхідно враховувати, що можливі напрями їх реалізації неоднакові

за ступенем дії, можливістю використання та контролю. Проблема економії і зменшення споживання сировини, матеріалів, енергії повинна бути під постійним контролем відповідних спеціалістів.

Важливою складовою забезпечення ефективності господарської діяльності є забезпеченість сільськогосподарського підприємства кваліфікованим персоналом та менеджментом. Продуктивність їх праці багато в чому визначається методами, технікою, особистим умінням, знаннями, відношенням до праці та здібністю виконувати ту або іншу роботу.

Література.

1. Калінчик М.В. Визначення мінімальних розмірів спеціалізованих аграрних підприємств у різних природно кліматичних зонах / Калінчик М.В., Калінчик М.Б. // Агроінком. – 2007. – № 9–10. – С. 40–45.

2. Месель–Веселяк В.Я. Розвиток та ефективність організаційно–правових форм господарювання в сільському господарстві / В.Я. Месель–Веселяк // Економіка АПК. – 2004. – № 11. – С. 18.

3. Саблук П.Т. Основні напрями розвитку високоефективного агро–промислового виробництва / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2002. – № 7. – С. 3–13.

4. Якубів М.Я. Удосконалення організаційно–економічного механізму функціонування сільськогосподарських виробників / М.Я. Якубів // Економіка АПК. – 2008. – № 3. – С. 49–55.

5. Ярема Л.В. Інтеграційно–економічні процеси в агропромисловому комплексі / Ярема Л.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2(80). – С. 42–47.